

2017-10-20

Bilaga till rapporten Nationella, regionala och lokala perspektiv i gymnasieskolan
Dnr Kon 2017/99

Ny lagstiftning för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå

I juli 2016 infördes en tillfällig lag som begränsade möjligheten till uppehållstillstånd för den som sökte asyl i Sverige, den s.k. begränsningslagen. Lagen ska gälla i tre år och innebär att personer som söker skydd i Sverige får tidsbegränsade uppehålls- och arbetstillstånd istället för permanenta uppehållstillstånd som tidigare.

Efter en snabb lagrådsprocess trädde 1 juni 2017 ytterligare en ny lagstiftning i kraft som kan ge unga 17-25 år tillfälliga uppehållstillstånd om de studerar på gymnasienivå. Lagen är komplicerad och reglerna ser olika ut för asylsökande och för den som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som han eller hon vill förlänga. Reglerna ser också olika ut beroende på om man är ett ensamkommande barn, om man studerar på ett nationellt program eller introduktionsprogram och i vissa fall när första ansökan om asyl inkom till migrationsverket.

Vilka omfattas av den nya lagstiftningen?

Vid förstagångsansökan om asyl

Asylsökande som är 17-24 år och redan har påbörjat en utbildning på gymnasial nivå kan under vissa förutsättningar få ett längre uppehållstillstånd än de annars skulle ha fått. Kraven för detta är bland annat att den asylsökande har rätt till ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov eller verkställighetshinder, studerar på ett *nationellt program* i gymnasiet och inte tidigare slutfört en gymnasieutbildning eller motsvarande.

För asylsökande elever gäller att de har rätt till utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan endast om de påbörjat sin utbildning innan de fyllt 18 år. Den som påbörjat sin utbildning på ett introduktionsprogram eller ett nationellt program har rätt att fullfölja sin utbildning hos huvudmannen. Asylsökande ungdomar har dock inte rätt att gå över till och påbörja ett nationellt program efter att de fyllt 18 år, det finns dock inget som hindrar att kommunen ändå erbjuder utbildning på exempelvis ett nationellt program till de ungdomar som fyllt 18 år.

Vid ansökan om förlängning av tidsbegränsat uppehållstillstånd

Även den som ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kan under vissa förutsättningar få ett uppehållstillstånd för gymnasiestudier. Kraven för detta är att den sökande är mellan 18-24 år, har påbörjat gymnasiestudier och inte

tidigare slutfört en gymnasieutbildning eller motsvarande. För ensamkommande barn är den nedre åldersgränsen 17 år.

Vid uppehållstillstånd pga. verkställighetshinder

Den som kom till Sverige som ensamkommande barn och har haft eller annars skulle få ett tillfälligt uppehållstillstånd på grund av verkställighetshinder för att det saknas ett ordnat mottagande i hemlandet, kan i vissa fall få uppehållstillstånd för gymnasiestudier. För detta krävs bl.a. att den sökande studerar i en gymnasieskola, är mellan 17-25 år och inte tidigare slutfört en gymnasieutbildning eller motsvarande.

Vid beslut om av- eller utvisning med uppskjuten verkställighet

Den som fått eller annars skulle få beslut om av- eller utvisning med uppskjuten verkställighet pga. av att det saknas ett ordnat mottagande i hemlandet kan i vissa fall få uppehållstillstånd på grund av gymnasiestudier. Den första ansökan om asyl måste då ha inkommit senast den 24 november 2015 och den sökande måste befinna sig i Sverige vid ansökan om uppehållstillstånd för gymnasiestudier.

Upphållstillstånd för studier på gymnasienivå**Olika längd på uppehållstillstånd för studier**

Längden på uppehållstillstånd för gymnasiestudier beror på flera olika faktorer, bl.a. om den sökande söker asyl för första gången eller ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Längden som kan beviljas beror också på om den sökande studerar på ett introduktionsprogram eller ett nationellt program. Det är möjligt att få uppehållstillstånd för gymnasiestudier med giltighetstiden fyra år respektive tretton månader. Gemensamt för sökande inom samtliga kategorier är möjligheten till ett uppehållstillstånd som är giltigt i sex månader efter utbildningen avslutas, för att möjliggöra etablering på arbetsmarknaden. Om man inom sex månader kan försörja sig själv genom inkomst från arbete eller eget företagande har den sökande möjligheten att få ett permanent uppehållstillstånd.

Ansökan

Om den sökande redan ansökt om asyl och genomgått utredning begär Migrationsverket in den elevens individuella studieplan.

Sökande med tillfälligt uppehållstillstånd som flykting alternativt skyddsbehövande kan ansöka om uppehållstillstånd för studier i samband med ansökan om förlängning.

Sökande som fått beslut om av- eller utvisning med uppskjuten verkställighet på grund av att det saknas ett ordnat mottagande i hemlandet ska besöka en ansökningsenhet eller mottagningsenhet för att registrera sin ansökan.

Krav på studiernas omfattning samt studieresultat

Grundförutsättningen för att kunna beviljas tillfälligt uppehållstillstånd pga. gymnasiestudier är att studierna bedrivs på heltid. För deltidsstudier beviljas endast uppehållstillstånd i undantagsfall, t.ex. vid sjukdom, funktionsnedsättning eller vid behov att komplettera en utländsk utbildning.

Om en elev beviljats ett uppehållstillstånd som gäller mer än tretton månader ska eleven varje år redovisa att han/hon deltagit aktivt i studierna, t.ex. genom att lämna in närvarointyg samt utdrag ur betygskatalogen. Om detta inte inkommer kan Migrationsverket ompröva tiden för uppehållstillståndet eller återkalla det.

Skolgång efter flytt till ny kommun

Enligt Skolverkets bedömning har asylsökande samt papperslösa elever som fyllt 18 år och flyttar till Migrationsverkets anläggningsboende i ny kommun rätt att fortsätta på introduktionsprogram i den nya kommunen. Nya regler införs i skollagen den 1 november 2017 som innebär att utbildning fullföljs enligt nya huvudmannens utbildningsplan. Den nya kommunen ska för detta erhålla ekonomisk ersättning.

Språkintröduktion

Språkintröduktion har kommit att bli ett av de största programmen i den svenska gymnasieskolan. Under läsåret 16/17 studerade ca 36 000 elever på språkintröduktion runtom i landet, och på Järfälla gymnasium ser det ut att bli ungefär lika många elever under innevarande läsår som föregående. Under hösten 2016 genomförde Skolverket en omfattande nationell granskning och uppföljning av språkintröduktionsprogrammet, och har från denna presenterat slutsatser och analyser som tillsammans med den nya lagstiftningen kommer att få konsekvenser för såväl våra nyanlända unga som skolan och dess personal.

Vid Skolverkets uppföljning av språkintröduktionsprogrammet 2011 studerade ca 3500 elever på programmet. Då dessa elever avslutade sina studier hade 1/3 uppnått behörighet till ett nationellt program, vilket innebär att ca 2300 elever avslutade språkintröduktionen utan behörighet till ett nationellt program. Vid uppföljningen som gjordes under hösten 2016 var motsvarande siffra för antalet studerande på programmet 36 000. Andelen som avslutar sina studier på språkintröduktionsprogrammet med behörighet till ett nationellt program var konstant, dvs. 1/3. 2016 innebar det att 24 000 elever avslutade sina studier på programmet utan att ha nått behörighet till ett nationellt program. Det ställer nya krav på den svenska gymnasieskolan.

Konsekvenser och behov

Intentionerna med den nya lagstiftningen är goda; att uppmuntra till studier och arbete samt att möjliggöra för barn som får uppehållstillstånd pga. att de är just barn att stanna i Sverige även efter att de fyllt 18år. Men lagstiftningen är komplicerad och en faktor som regelverket *inte* beaktar är skolbakgrund, vilket, om man hårdrar det, innebär att en analfabet utan någon som helst skolbakgrund erbjuds samma möjligheter och tidsperspektiv att genomföra sina gymnasiestudier och etablera sig på den svenska arbetsmarknaden, som den som endast behöver komplettera en utländsk utbildning.

Dock, oavsett bakgrund, asylprocess och kategoritillhörighet vid ansökan om tillfälligt uppehållstillstånd för gymnasiestudier, är regelverket vid avslut av gymnasiestudier detsamma; möjlighet till ett uppehållstillstånd med giltighetstiden *6 månader* för att möjliggöra etablering på arbetsmarknaden och därmed få möjlighet att få stanna i Sverige med ett permanent uppehållstillstånd.

Om vi ska kunna ge våra nyanlända ungdomar och unga vuxna möjlighet till en trygg framtid och etablering på den svenska arbetsmarknaden måste vi snabbt ställa om

den svenska gymnasieskolan så att vi erbjuder våra elever de bästa förutsättningarna. Språkintröduktion, i likhet med de övriga intröduktionsprogrammen, har inga nationellt fastställda examensmål utan utbildningsplanen beslutas av huvudman och ska beskriva utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll. För att våra nyanlända elever överhuvudtaget ska ha möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden inom 6 månader efter avslutade gymnasiestudier, behöver vi i egenregi, där vi har nästintill hela denna målgrupp, erbjuda yrkesspår på språkintröduktionsprogrammet, starta samt utöka antalet yrkesintröduktionsplatser inom flera olika yrkesområden med betoning på bristyrken och det lokala kompetensförsörjningsbehovet, samt utveckla elevernas studieplaner så att de dels motsvarar Migrationsverkets krav på dokumentation, men även sträcker sig över flera år så att vi inte hindrar de asylsökandes utbildningsprocess.

Skolverket fastlår i sin rapport att det är skolans ansvar att varje elev som har avslutat ett intröduktionsprogram har en plan för, och tillräckliga kunskaper för, fortsatt utbildning eller att eleven är redo att etablera sig på arbetsmarknaden. För att garantera målgruppen goda förutsättningar har Skolverket även fastslagit att heltidsstudier på intröduktionsprogram ska omfatta minst 23h/vecka.

Min bedömning är att den nya lagstiftningen även ställer utökade krav på studie- och yrkesvägledning samt elevhälsa, men också kan leda till ökade behov av stöd och handledning av pedagogisk personal, som med stor sannolikhet kommer att hamna i svåra etiska dilemman, och där betygssättning samt närvarorapportering kan få omfattande konsekvenser för en ungdoms framtid på ett helt annat sätt än tidigare.

Den nya lagstiftningen om möjlighet till tillfälligt uppehållstillstånd för gymnasiestudier sammanfaller med förändringar i lagstiftningen som rör nyanländas möjligheter till ekonomiskt stöd samt boende. Många av de ensamkommande ungdomar som kom under 2015 fyller 18 år under läsåret 17/18 och är fortsatt asylsökande. Den dag de fyller 18 upphör rätten att bo kvar i det familjehem eller boende de tidigare beviljats och hänvisas till Migrationsverkets anvisningsboenden runt om i landet, ofta på landsbygden. Konsekvensen av den nya lagstiftningen med sex månaders etableringstid på arbetsmarknaden efter avslutade gymnasiestudier medför att alltfler tackar nej till Migrationsverkets anvisningsboenden då möjligheten till arbete och egen försörjning är betydligt större i storstadsregionerna, och vi kan även se en ökad tillströmning till kommunen av ensamkommande asylsökande som anvisats till andra kommuner runtom i landet och efter sin 18-årsdag beger sig till Stockholmsregionen. Denna målgrupp ökar och saknar helt rätt till stöd från samhället, vilket medfört att vi i dagsläget har ett tiotal ungdomar på IMSPR på Järfälla gymnasium som bl.a. saknar boende. För flera elever är skolmaten den enda måltiden på dygnet och den psykiska ohälsan är omfattande.

En stor andel av Sveriges nyanlända ungdomar återfinns redan idag i gymnasieskolan, och behovet är stort av att skyndsamt anpassa våra utbildningar enligt de behov och effekter vi kan vänta oss av den nya lagstiftningen.

Mona Bryngelsson
Enhetschef Ung Vägledning